

İRAN ÜLKE RAPORU 2021

GENEL BİLGİLER

Başlıca Özellikleri

Devletin Adı	İran İslam Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı	İbrahim Reisi (aynı zamanda Hükümet Başkanı)
Milli Günü	11 Şubat
Resmi Dili	Farsça
Nüfusu (2021)	85.028.760 (Dünya Bankası)
Başkent	Tahran
Din	İslam (%98)
Başlıca Şehirleri	Tahran, Meşhed, İsfahan, Tebriz, Şiraz, Ahvaz, Bander Abbas, Urumiye, Kerej
Para Birimi*	Riyal (Halk arasında Tümen ifadesi kullanılmaktadır.) 1 Tümen = 10 Riyal
Döviz kuru	Üç döviz kuru bulunmaktadır (Resmi kur, NİMA kuru, Serbest kur oranı)
Milli Günü	11 Şubat
Haftasonu tatili	Perşembe & Cuma
Takvim	Celali Takvim (Şemsi Hicri) – Güneş yılı, Hicret başlangıç
Yılbaşı (yeni yıl) tatili	21-24 Mart (nevruz)
Uluslararası Telefon Kodu	+98

Coğrafi Konum

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında stratejik konumda yer alan İran'ın Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır. Başkent Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir. Ülkenin karadan ve denizden 15 ülke ile sınırı vardır.

Siyasi ve İdari Yapı

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrazi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir. İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır.

Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılacak hizib veya fraksiyon adı verilen yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

Dini Lider/Rehber (Supreme Leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), Rejim'in kurucusu Humeyni'nin vefatından sonra 1989'da seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Dini Lider (Rehber) mutlak yetki sahibi olup, birçok hayati ve önemli konuda son kararı veren kişidir.

Birçok kurum doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Bu kurumların yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin atanması veya görevden alınması Rehber'in yetkisindedir. Nizami ordu, İran Devrim Muhafızları Ordusu, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları ile İran İslam Cumhuriyeti Radyo ve Televizyonu doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanıya devredebilir. Dini Liderin özellikle dini vakıflar aracılığıyla da ekonomik yaşam üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur.

Yürütme (Hükümet): Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güven oyu alması gerekmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır.

Yargı: Yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır.

İdare: İran'da "Ostan" adı verilen 31 vilayet bulunmaktadır. Ostanların valilerine ostandar

denmektedir. Ostandarlar, İşçileri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır. İran'daki yönetim anlayışı genel anlamıyla merkezîyetçi bir görünüm arz etmektedir.

Nüfus ve İstihdam

İran nüfusu 2021 yılında yaklaşık 85 milyondur. Nüfusu genç olup, %68'i 15-64 yaş grubundadır. Kentleşme oranı %76'dır. (Dünya Bankası)

Aktif işgücü (26,4 milyon) kapsamındaki genel işsizlik oranı 2021 yılında %11,5 seviyesindedir. (Dünya Bankası)

Günlük 5.5 dolar üst-orta gelir eşiğinde (2011 PPP) ölçülen İran'daki yoksulluk 2013 yılında tarihinin en düşük seviyesi olan %11'e gerilemiştir. Ancak, enflasyondan dolayı sosyal yardımların reel olarak azalmasının da etkisiyle 2017 yılında %13'e çıkmıştır. 2018'deki negatif ekonomik büyüme, yüksek enflasyon ve nakit desteklerin değerinin reel olarak düşmesi ve müteakiben 2019 yılı Kasım ayındaki yüksek benzin fiyatlarının bir araya gelmesiyle yoksulluk oranı 2019 yılında %18'e yükselmiştir. (Dünya Bankası)

Doğal Kaynaklar

Engelibeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir alan ve %8'i ormandır. (www.fao.org)

İran üç iklim kuşağında yer almaktadır. Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. Tahran'da yazlar sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir. Ülkedeki iklim farklılıklarının tüketici alışkanlıkları üzerine etkileri farklıdır.

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

İran'ın başlıca doğal kaynakları olan petrol ve doğalgaz rezervleri haricinde; çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, krom, manganez, kömür, sülfür ve altın gibi madenler bakımından da zengindir. İran, dünyanın en büyük çinko, ikinci büyük bakır rezervine ve ayrıca dokuzuncu büyük demir rezervlerine sahiptir. Bununla birlikte, İran'da madencilik sektörünün yeterince geliştiği söylenemez. Maden yataklarının geliştirilmesi Hükümetin öncelikleri arasında yer almakta ve sektörde yatırımlar teşvik edilmektedir.

GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	938	1.426	1.739	1.782	1.856	1.938	2.025	2.120
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	1,8	4	3	2	2	2	2	2
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	11.149	16.784	20.261	20.563	21.205	21.922	22.676	23.512
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	36,4	40,1	32,3	27,5	25	25	25	25
Kamu Borcu / GSYİH (%)	45	48	40	39	40	41	42	43
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-0,1	2	3,5	2	1,2	0,7	0,5	0,5
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	9,6	9,8	10,2	10,5	10,7	10,8	10,8	10,8

Kaynak: IMF (2022 Nisan)

2022 yılında cari fiyatlara göre, 1,7 trilyon dolar olacağı tahmin edilen GSYİH'nın 2023 yılında da 1,7 trilyon dolar olması beklenmektedir.

İran ekonomisi; geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına bağlı, aşırı düzenleyici çerçeveye sahip, içe dönük ve kapalı, kısıtlı rekabetin olduğu, vergilemenin etkili bir şekilde çalışmadığı, sübvansiyonların yaygın bir şekilde bulunduğu, düşük faktör verimliliğine sahip kamunun baskın olduğu bir ekonomik görünüm sunmaktadır. Öte yandan, ekonominin petrole dayalı yapısının kırılarak sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi kalkınma hedefleri arasındadır. Bu çerçevede, son yıllarda özelleştirmeler yoluyla, özel sektör de gelişme göstermektedir.

Kamu ağırlıklı ekonomide devletin sosyal politikaları da etkindir. Temel mallar veya enerji tüketimi başta olmak üzere halkın geniş kesimine farklı dönemlerde büyük ölçekli sübvansiyonlar sağlanmaktadır. Bu sübvansiyonlar doğrudan mal ve hizmet yardımları veya nakit şeklinde olabilmektedir.

1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. Söz konusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur. Ekonominin petrol ve doğalgaz gelirlerine bağımlı olmasının da etkisiyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile

entegrasyonunun gecikmesi de, iktisadi kalkınma için ihtiyaç duyulan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellemiştir.

Bu çerçevede, ekonominin öncelikleri arasında; yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesi yer almıştır.

Ancak, son olarak ABD'nin 2018 yılında Nükleer Anlaşmadan çekilmesinin ardından ABD yatırımları 2018 yılının Ağustos ve Kasım aylarında olmak üzere iki aşamada tekrar yürürlüğe konmuştur. İran'dan sıfır petrol ihracatı politikasının esas oluşturduğu yatırımlarla belirli sektörler ve şahıslar hedef alınmıştır. Yabancı yatırımlar durma noktasına gelmiş, 2016-2018 döneminde ülkeye giren yabancı firmaların birçoğu ülkeden geri çekilmiştir. İran'ın petrol üretimi ve ihracat geliri düşmüştür. ABD Yatırımlarının güncel durumu hakkında detaylı bilgiye Bakanlığımız web sayfasından ulaşılması mümkündür. (<https://ticaret.gov.tr/yurtdisitekilati/guney-asya/iran/raporlar/musavirlik-raporlari>)

İran Hükümeti ise, yatırımlara karşı tedbir bağlamında, yerli üretimin ve döviz kaynaklarının verimli kullanılması gerekçesiyle de, birçok ürünün ithalatına yasak koymuş, ithalatta ön-kayıt sistemine geçmiş, döviz işlemlerine sınırlama getirmiştir. (<https://ticaret.gov.tr/data/5ee20f8213b876e308cc14f3/Yapt%C4%B1r%C4%B1mlar%20ve%20C3%9Cr%C3%BCn%20Grupland%C4%B1rmalar%C4%B1na%20C4%B0li%C5%9Fkin%20Notlar.pdf>)

Dünya Bankası'nın İran ekonomisiyle ilgili olarak 2022 yılı Nisan ayında yaptığı değerlendirmeye göre; İran ekonomisi, hidrokarbon, tarım ve hizmet sektörlerinin yanısıra kamusal imalat ve finansal hizmetlerde de göze çarpmaktadır. İran, doğal gaz rezervlerinde dünyada ikinci, kanıtlanmış ham petrol rezervlerinde ise dördüncü sırada yer almaktadır. Petrol ihraç eden bir ülke için nispeten çeşitlendirilmiş olsa da, ekonomik faaliyet ve hükümet gelirleri halen petrol gelirlerine dayanmaktadır. İran'ın ekonomik görünümü, petrol piyasası dinamikleri, jeopolitik gerilimler, pandemi ve iklim değişikliği ile bağlantılı önemli yukarı ve aşağı yönlü risklere tabidir. (<https://www.worldbank.org/en/country/iran/overview#1>)

DIŞ TİCARET

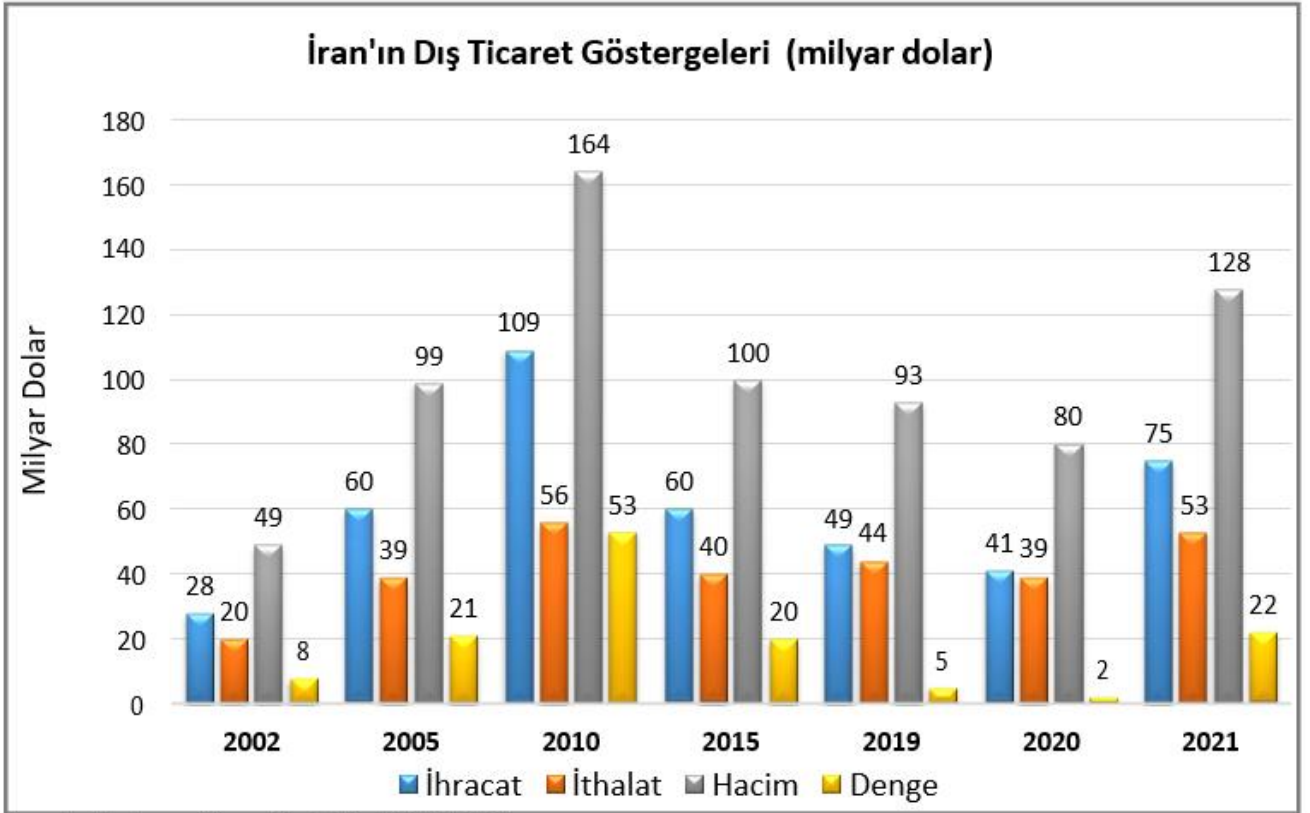
Genel Durum

İran'ın son yıllarda izlediği dışı açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dışı engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (working party) henüz toplanmamıştır.

Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayiye korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek tutulmaktadır. (Ticaret, Sanayi ve Maden Bakanlığı: <http://en.mimt.gov.ir/>)

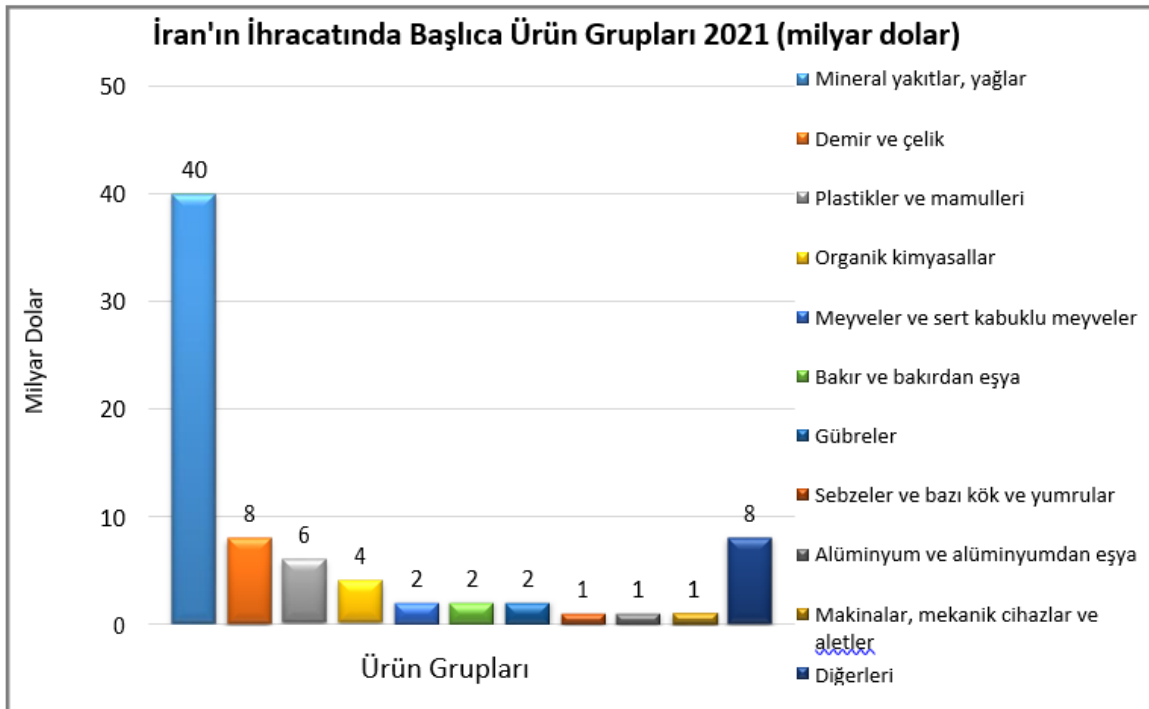
İran'ın dışı ticareti yıllar içinde yaptırımlara bağlı olarak önemli dalgalanmalar yaşamaktadır. Yaptırımların siyasi, askeri ve ticari boyutları bulunmaktadır. İran'a yönelik olarak BM gibi uluslararası kuruluşlar, Avrupa Birliği (AB) gibi ulus üstü kuruluşlar, İsrail ve ABD gibi ülkeler tarafından muhtelif yaptırımlar uygulanmıştır.

Ülkenin Dış Ticareti

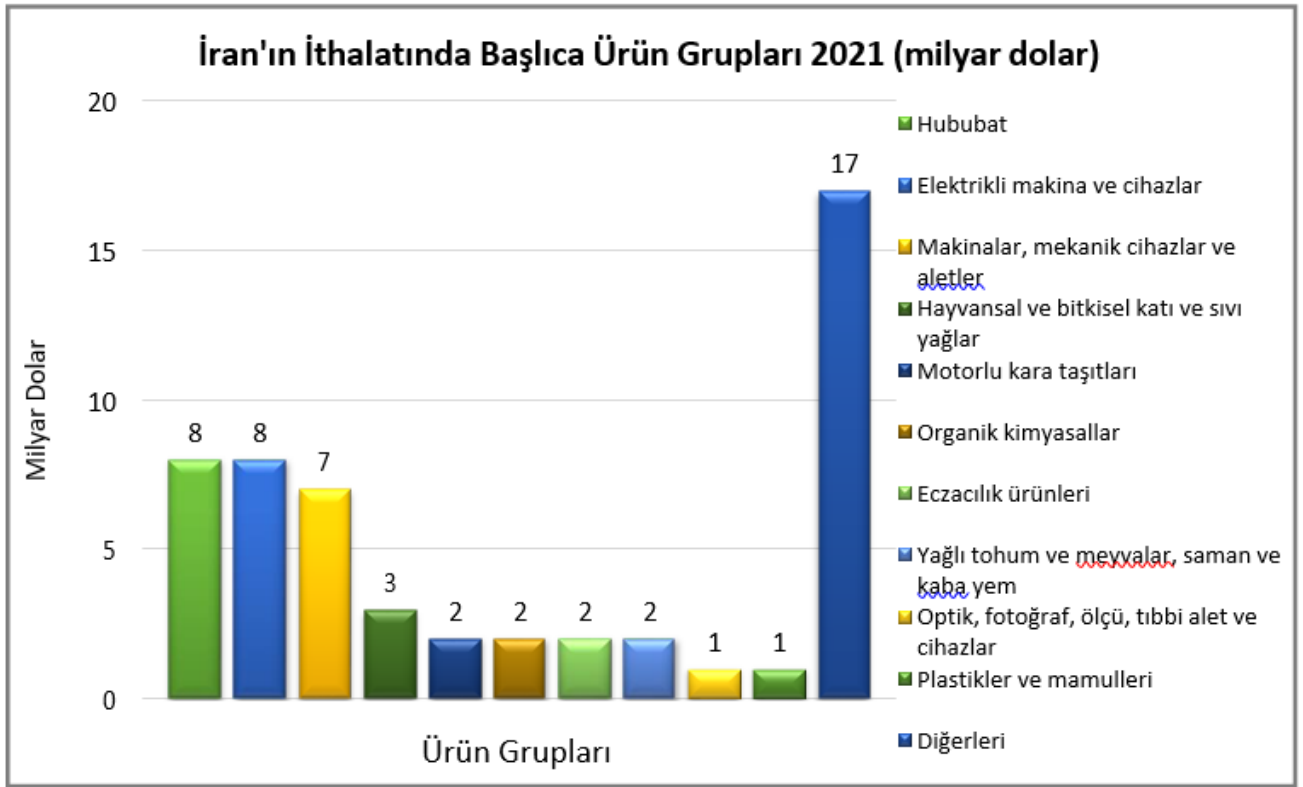
Kaynak: Trademap/İran-directdata (25.07.2022)

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticareti İhracatı

Kaynak: Trademap/İran-directdata

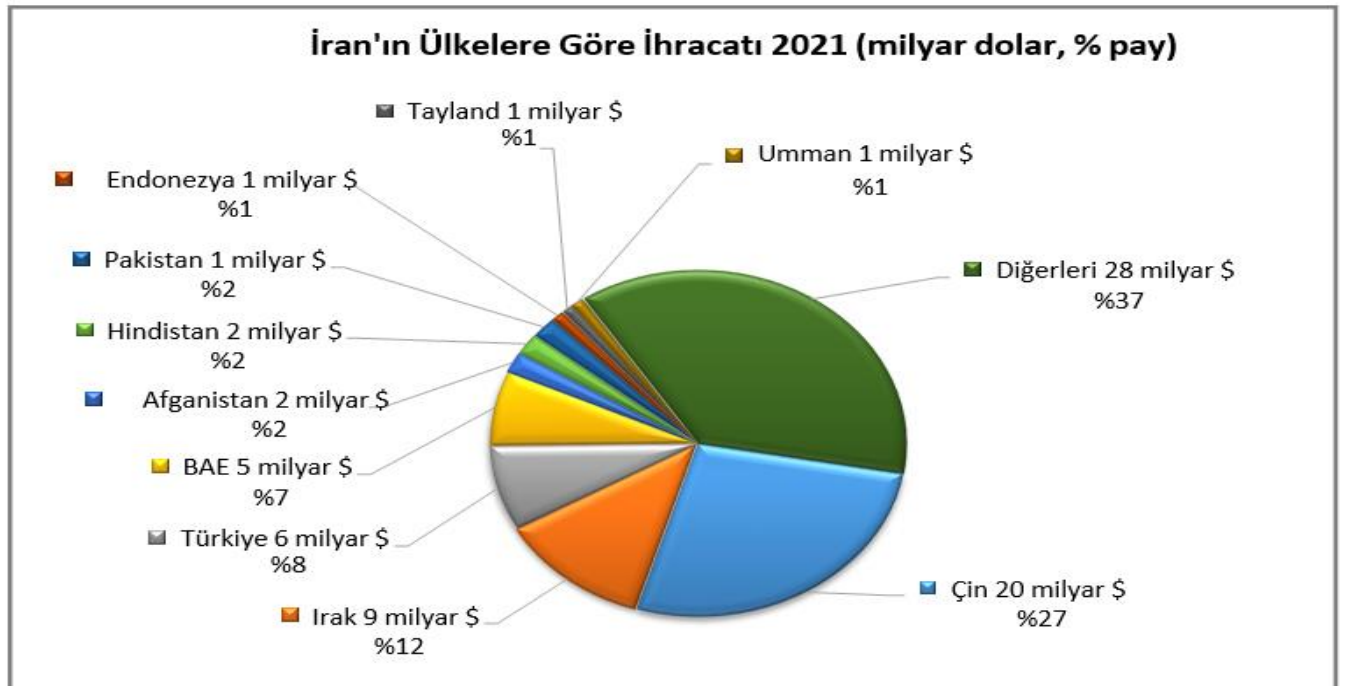
İthalat

Kaynak: Trademap/İran-directdata

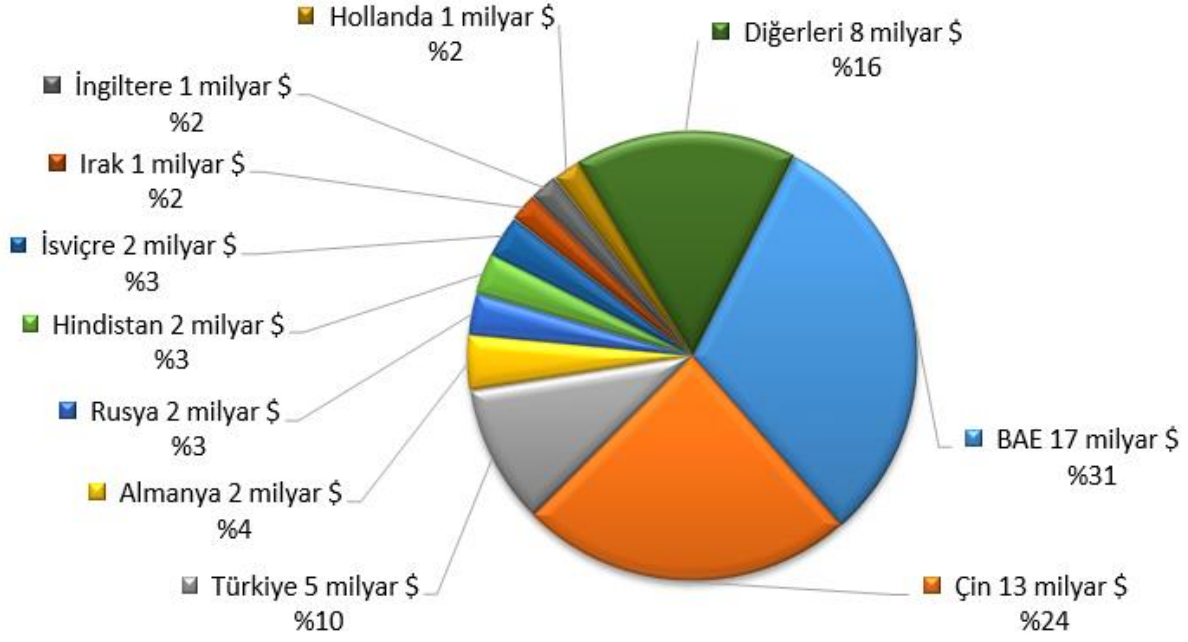
Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

Kaynak: Trademap-mirrordata/İran

İran'ın Ükelere Göre İthalatı 2021 (milyar dolar, % pay)

Kaynak: Trademap/İran-directdata

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Ülkedeki rejim değişikliği sonrasında çiftliklerin, şirketlerin ve bankaların devletleştirildiği ve yabancı sermayenin yasaklandığı İran'da, 4. ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile birlikte yatırım ortamı iyileştirilerek yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır. Kasım 1985'den beri yapılan bazı temel düzenlemeler kapsamında; yabancı şirketlerin İran'da pazarlama ve satış ofisi açmalarına izin verilmiş; 1993 yılında Serbest Bölgeler Kanunu, Haziran 2002'de ise yeni Yabancı Yatırım Teşvik ve Koruma Kanunu (FIPPA) yürürlüğe girmiştir. FIPPA ile, devletin kararları doğrultusunda ortaya çıkabilecek şirket zararları ile ana sermaye ve kârların yurt dışına transferi devlet garantisi altına alınmıştır.

Yeni Kanun kapsamında yabancı sermayenin bir İran şirketi ile ortaklığı belli bir yüzde ile sınırlandırılmamış, yabancı sermayenin ülkeye giriş ve çıkışında serbest piyasa kurunun geçerli olması garanti altına alınmış, yabancı şirketler için vergiler %60'lardan %20'lere indirilmiş, ayrıca yatırım yapılan bölgelere göre 10–15 yıllık vergi muafiyeti dönemleri öngörülmüştür. Diğer taraftan, yatırımın İranlı bir ortakla gerçekleştirilmesi halinde yatırımın mahiyetine göre %80'ine varan oranlarda İran yatırım mallarının ithalatı, gümrük vergisinden muaf tutulmuştur. Yaklaşık 510 Dolar civarındaki işçi maliyetlerinin 440 Dolar'a kadar olan bölümü vergiden muaf, bu sınırı aşan kısmı ise %10 vergiye tabidir. (İran Yatırım Ajansı: <http://www.investiran.ir/en/home>)

İran'da yatırımlara verilen önemli teşvikler olmasına rağmen; uygulamada bürokrasinin ağır

işlemesi, merkez/yerel kurumlar arasında koordinasyon bulunmaması, muafiyetlerden yararlanılması gibi etkenler yatırımın hayata geçirilmesi konusunda güçlükler yol açmaktadır. Çalışma ve oturma izni alınmasına yönelik prosedürlerin uzunluğu firmaları zaman bakımından zorlamaktadır.

İran'a yapılan hazır giyim ihracatını zorlaştıran 9 Ekim 2016 tarihli "İran'da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi" uyarınca, İran'a hazır giyim ihracatı yapmak isteyen yabancı firmaların öncelikle İran'da %20 üretim yapması, bu üretimi zaman içinde belli bir planda artırması ve üretimlerinin %50'sini ihraç etmesi gibi koşulları karşılaması gerekmektedir

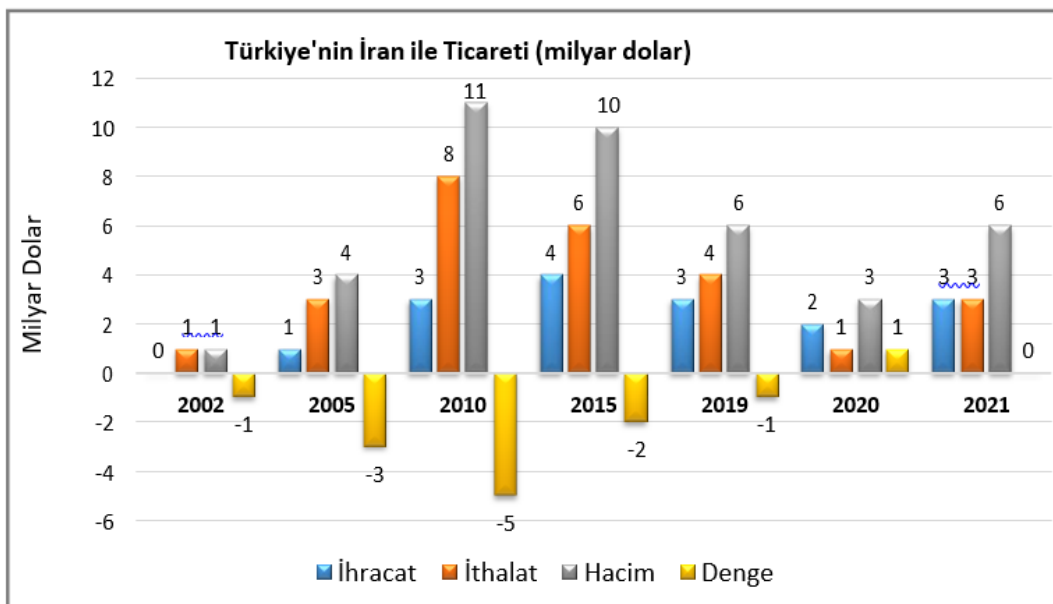
Serbest Bölgeler

Serbest ticaret bölgeleri ve özel ekonomik bölgeler, Cumhurbaşkanlığına bağlı Yüksek Konsey (High Council of Special Economic & Free Trade Zone) Genel Sekreterliği tarafından yönetilmektedir. (<http://lexarabiae.meyer-reumann.com/wp-content/uploads/IranFreeZones.jpg>)

1-Serbest Ticaret-Sanayi Bölgeleri: İran'da Qeshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish ve Maku olmak üzere 7 serbest ticaret-sanayi bölgesi bulunmaktadır. Yabancı sermayenin teşviki amacıyla tasarlanan Serbest Ticaret Bölgelerinde yabancılara %100 sermaye/mülkiyet hakkı, 20 yıl vergi muafiyeti ve vize kolaylıkları tanınmakta, ayrıca elde edilen karlar serbestçe transfer edilebilmektedir. (<http://www.investiran.ir/en/whyiran1/investmentincentives/industrialzones>)

2-Özel Ekonomik Bölgeler: İran'ın iç bölgelerinde yer alan Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones), yatırımcılara daha cazip yatırım ve altyapı koşulları sunmaktadır. İran'da toplam 22 adet Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır. (<http://www.freezones.ir/>)

TÜRKİYE ile TİCARET

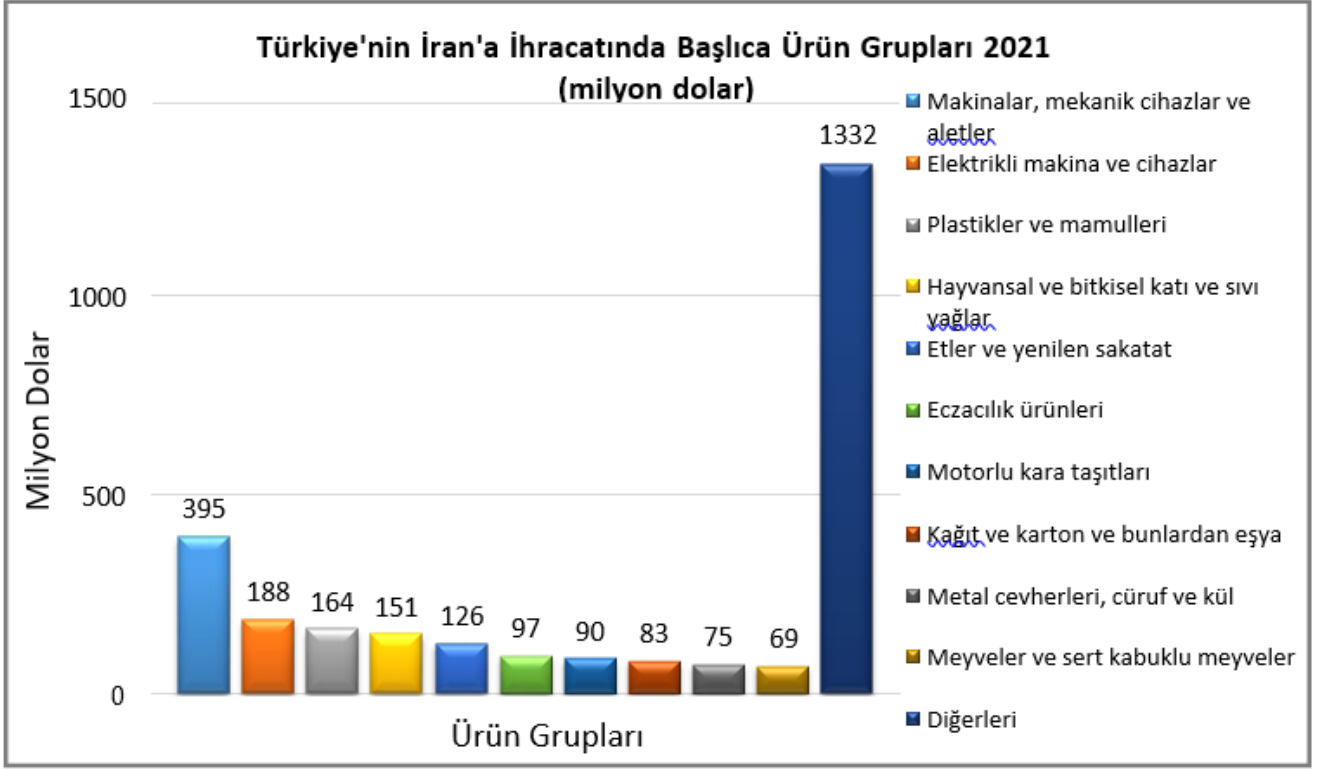

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

2021 yılında ülkenin toplam ihracatımızdaki payı %1,2 olup 21. sıradadır. Toplam

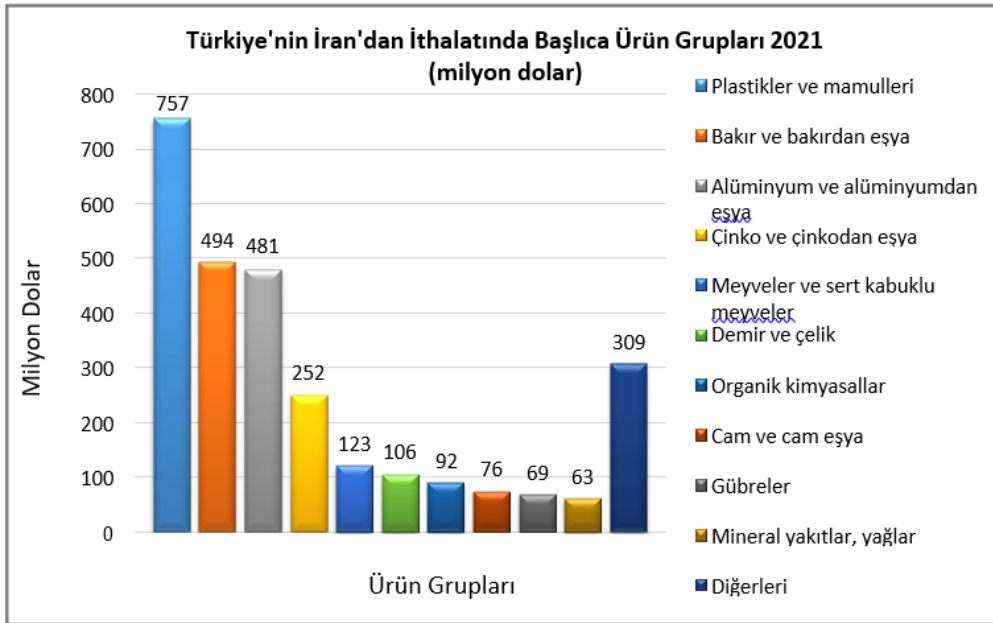
ithalatımızdaki yeri ise %1 ile 21. sıradadır.

Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

EKLER:

EK-1: İran'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			48 648 949	41 041 217	75 144 618	100	83,1
1.	2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar)	16 153 935	10 034 998	19 069 411	25,4	90
2.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	6 725 141	6 632 112	10 687 846	14,2	61,2
3.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	0	0	8 327 064	11,1	100
4.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	2 824 530	3 339 599	4 543 808	6	36,1
5.	2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	1 576 912	1 538 619	2 831 258	3,8	84
6.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	1 694 649	1 658 493	2 723 623	3,6	64,2
7.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	793 062	705 548	1 812 502	2,4	156,9
8.	7206	Külçe veya diğer ilk şekillerde demir ve alaşımsız çelik (72.03 pozisyonuna giren demir hariç)	883 255	940 360	1 737 376	2,3	84,8
9.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	826 254	730 090	1 601 382	2,1	119,3
10.	2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları	0	0	1 429 904	1,9	100
11.	7214	İnşaat demiri	590 647	643 001	1 284 429	1,7	99,8
12.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	1 001 078	1 408 289	943 651	1,3	-33
13.	2902	Siklik hidrokarbonlar	748 458	462 499	719 368	1	55,5
14.	7601	İşlenmemiş alüminyum	79 641	283 010	676 337	0,9	139
15.	7901	İşlenmemiş çinko	293 810	327 132	541 943	0,7	65,7

Kaynak: Trademap /İran-directdata

EK-2: İran'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			43 975 568	38 804 578	52 957 972	100	36,5
1.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	1 868 025	2 973 378	4 472 750	8,4	50,4
2.	1005	Mısır	2 256 280	2 522 129	3 398 991	6,4	34,8
3.	1001	Buğday ve mahlut	147 265	919 255	2 486 510	4,7	170,5
4.	1201	Soya fasulyesi	934 274	1 048 350	1 451 728	2,7	38,5
5.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	549 490	535 187	1 358 126	2,6	153,8
6.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	993 351	793 939	1 274 266	2,4	60,5
7.	3002	İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler	353 523	379 365	1 011 838	1,9	166,7
8.	1003	Arpa	1 015 610	465 479	1 004 740	1,9	115,9
9.	8701	Traktörler	11 976	16 236	985 282	1,9	5968,5
10.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	871 061	779 767	794 813	1,5	1,9
11.	1006	Pirinç	1 694 297	932 104	730 960	1,4	-21,6
12.	1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	236 762	219 048	704 665	1,3	221,7
13.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	433 119	412 824	683 737	1,3	65,6
14.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular, verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	368 987	368 371	638 741	1,2	73,4
15.	9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	637 114	510 047	584 698	1,1	14,6

Kaynak: Trademap /İran-directdata

EK-3: İran'ın Ülkelere Göre İhracatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		48 648 949	41 041 217	75 144 618	100	83,1
1.	Çin	14 622 709	9 491 134	20 025 369	26,6	111
2.	Irak	5 388 584	4 978 100	8 914 605	11,9	79,1
3.	Türkiye	1 390 954	1 771 872	6 080 646	8,1	243,2
4.	BAE	1 393 029	1 206 242	4 928 525	6,6	308,6
5.	Afganistan	1 672 942	1 746 822	1 838 632	2,4	5,3
6.	Hindistan	3 557 760	969 194	1 817 086	2,4	87,5
7.	Pakistan	620 712	689 895	1 260 580	1,7	82,7
8.	Endonezya	895 810	667 455	1 100 615	1,5	64,9
9.	Tayland	634 231	491 111	784 293	1	59,7
10.	Umman	409 306	310 396	715 985	1	130,7
11.	Rusya	458 881	501 126	578 521	0,8	15,4
12.	Özbekistan	230 972	162 141	401 920	0,5	147,9
13.	Azerbaycan	349 320	307 321	393 817	0,5	28,1
14.	Gana	184 600	177 771	352 601	0,5	98,3
15.	Türkmenistan	289 177	135 486	335 104	0,4	147,3

Kaynak: Trademap /İran-directdata

EK-4: İran'ın Ülkelere Göre İthalatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülke (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (% 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		43 975 568	38 804 578	52 957 972	100	36,5
1.	BAE	8 970 873	9 753 445	16 523 092	31,2	69,4
2.	Çin	11 239 833	9 840 023	12 738 558	24,1	29,5
3.	Türkiye	5 022 918	4 396 548	5 292 456	10	20,4
4.	Almanya	2 113 566	1 846 550	1 917 904	3,6	3,9
5.	Rusya	1 164 575	1 030 482	1 663 047	3,1	61,4
6.	Hindistan	3 692 093	2 139 578	1 582 555	3	- 26
7.	İsviçre	1 110 439	909 213	1 529 811	2,9	68,3
8.	Irak	126 789	134 261	1 196 597	2,3	791,2
9.	İngiltere	1 092 197	1 033 036	1 147 829	2,2	11,1
10.	Hollanda	1 005 135	889 403	903 489	1,7	1,6
11.	İtalya	1 015 057	687 191	715 538	1,4	4,1
12.	Umman	169 127	433 857	619 140	1,2	42,7
13.	G. Kore	785 965	586 131	600 502	1,1	2,5
14.	Brezilya	558 329	333 708	554 849	1	66,3
15.	Malezya	304 798	287 607	466 348	0,9	62,1

Kaynak: Trademap /İran-directdata

Ek-5: Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (%, 2020-2021)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			2 737 560	2 253 363	2 770 962	100	23
1.	0207	Kümes hayvanlarının etleri ve yenilen sakatları (taze, soğutulmuş veya dondurulmuş)	2 499	1 881	126 148	4,6	6606,4
2.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	15 014	19 408	88 893	3,2	358
3.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	6 883	37 706	86 736	3,1	130
4.	2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	54 928	42 065	67 027	2,4	59,3
5.	0803	Muz (plantain dahil) (taze veya kurutulmuş)	70 176	37 982	64 257	2,3	69,2
6.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	66 742	35 424	58 438	2,1	65
7.	4703	Sodali veya sülfatlı kimyasal odun hamuru	37 134	49 321	53 982	1,9	9,5
8.	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler, sigortalar, fişler, kutular vb)	34 148	42 550	50 860	1,8	19,5
9.	2403	Homonize edilmiş tütün ve tütün yerine geçen madde hülusalari ve esansları	100 481	111 536	50 616	1,8	-54,6
10.	4811	Kağıt, karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar	72 433	52 189	49 182	1,8	-5,8
11.	1507	Soya yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	25 198	20 762	46 059	1,7	121,8
12.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	9 569	5 173	41 528	1,5	702,8
13.	713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	17 301	3 557	27 853	1	683
14.	1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	23 007	24 340	27 054	1	11,2
15.	3302	Sanayide ve içecek imalinde hammadde veya koku verici maddeler ve karışımlar	29 221	28 741	25 800	0,9	-10,2

Kaynak: Trademap /Türkiye-directdata

Ek-6: Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2019	2020	2021	Pay (%, 2021)	Değişim (% 2020-2021)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			3 608 219	1 192 718	2 823 679	100	136,7
1.	3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	132 906	174 765	457 068	16,2	161,5
2.	7601	İşlenmemiş alüminyum	78 094	89 753	449 351	15,9	400,7
3.	7901	İşlenmemiş çinko	160 942	137 754	248 877	8,8	80,7
4.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	74 787	90 036	216 502	7,7	140,5
5.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	45 743	26 739	121 086	4,3	352,8
6.	3902	Propilen ve diğer olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	46 207	29 730	111 200	3,9	274
7.	7408	Bakır teller	62 577	22 181	98 053	3,5	342,1
8.	3904	Vinil klorür veya diğer halojenlenmiş olefinlerin polimerleri (ilk şekillerde)	4 022	11 953	86 624	3,1	624,7
9.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	41 254	80 322	78 968	2,8	-1,7
10.	3903	Stiren polimerleri (ilk şekillerde)	20 605	13 941	71 364	2,5	411,9
11.	3102	Azotlu mineral veya kimyasal gübreler	181 558	113 717	68 979	2,4	-39,3
12.	7005	Float cam ve yüzeyi taşlanmış veya parlatılmış cam (plakalar halinde)	15 999	7 099	51 412	1,8	624,2
13.	7202	Ferro alyajlar	40 221	26 406	43 978	1,6	66,5
14.	2712	Vazelin, parafin, petrol mumu, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	18 017	24 903	41 597	1,5	67
15.	7411	Bakırdan ince ve kalın borular	16 646	14 169	37 346	1,3	163,6

Kaynak: Trademap/Türkiye-directdata

Tire'den İran'a ihraç edilen ürünler

TEKSTİL İPLİKLER	2.200,00		
TEKSTİL KUMAŞLAR	665.617,50		199,26
TÜTÜN VE TÜTÜN MAMULLERİ HARMONİZE EDİLMİŞ TÜTÜN VE TÜTÜN YERİNE GEÇEN MADDELER	1.570.831,59	449.621,63	226.188,17
ELEKTRİK-ELEKTRONİK VE MAKİNALARI ELEKTRİK VE ENERJİ	13.354,99	54.739,01	152.068,60
ELEKTRİK-ELEKTRONİK VE MAKİNALARI ELEKTRONİK CİHAZ VE PARÇALAR	49.255,2	54.819,	175.311

	1	28	,05
ELEKTRİK-ELEKTRONİK VE MAKİNALARI DİĞER ALET VE CİHAZLAR	115.422,22	71.526,02	130.485,71
OTOMOTİV SANAYİ OTOMOTİV YAN SANAYİİ		9.974,22	2.125,06
KİMYA ORGANİK KİMYASALLAR	1.278,55	3.816,29	174.328,86
KİMYA BOYA.VERNİK.MÜREKKEP VE MÜSTAHZARLARI	2.044.943,89	1.579.386,48	2.768.089,96
KİMYA SABUN VE YIKAMA MÜSTAHZARLARI	13.296,41		
KİMYA MUHTELİF KİMYASAL MADDELER	313.908,84		15.054,26
KİMYA PLASTİKLER VE MAMÜLLERİ	22.380,42	3.158,60	29.143,70
KİMYA KAUÇUK.KAUÇUK EŞYA		27.342,85	752,44
AĞAÇ VE ORMAN ÜRÜNLERİ KAĞIT VE KARTON	12.671.389,19	5.692.363,63	3.095.912,46
TOPRAK SANAYİ ÜRÜNLERİ MOBİLYALAR(ÇİMENTO)			1.820,50
DEMİR. DEMİR DIŞI MET. ADİ MET. DEMİR ÇELİK MAMÜLLERİ	37.585,33	35.284,28	6.620,29
DEMİR. DEMİR DIŞI MET. ADİ MET. ADİ METALLERDEN DİĞER EŞYA	44.839,91	49.119,47	74.138,40
DEMİR. DEMİR DIŞI MET. ADİ MET. DEMİR ÇELİKTEN MAMÜL EŞYALAR		72,98	
MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ TÜRBİNLER VE TURBOJETLERİN AKSAM VE PARÇALARI		1.276,98	2.787,14
MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ POMPALAR VE KOMPRESÖRLER		8.034,07	16.738,88
MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ TARIM VE ORMANCIKLIKTA KULLANILAN MAK. AKSAM VE PARÇALARI	51.953,91		
MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ KAĞIT İMALİNE VE MATBAACILIĞA MAHSUS MAKİNELER	59.086,51	420.443,26	204.574,06
MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ DİĞER MAKİNELER . AKSAM VE PARÇALAR	46.162,05	70.872,73	225.258,27
MAKİNE VE AKSAMLARI SEKTÖRÜ RULMANLAR		52.231,71	20.995,95
AMBALAJ MAKİNELERİ			4.229,08
TESİSAT SİSTEM VE ELEMANLARI	392,00	91.824,93	131.368,41
HAVALANDIRMA SİSTEM VE ELEMANLARI		336,27	4.090,94
YALITIM MALZEMELERİ		266,00	